

Vážené čtenářky a čtenáři,
záměrně obracím dnešní oslovení ve prospěch slabšího z pohlaví, neboť i Literka má více příjemkyň než příjemců. Ješitů kdesi ve mne to samozřejmě těší, nicméně zmíněné zjištění neopírám výhradně o rozřazení čtenářských ohlasů, které do Památníku dostáváme. Druhým impulzem bylo aktuální přehlednutí nabídky knihkupectví. Rovněž zde již autorky jednoznačně převažují, odhadem v poměru 3 : 2. Když se menšina stala většinou, jakou relevanci má termín ženská beletrie? Netýká se již výhradně literární historie? A pokud ano, říkám si, zda těch pár posledních feministicky orientovaných autorek by nemělo být nějak hájeno před nástupem oboupohlavní, přesněji řečeno genderově nepolární prózy. Co však se zženštilými autory? Rozvažuji. Doufám jen, že se neukrývají za feminními pseudonymy... Když tu mi padl zrak na titul „Ženy o ženách: Intimita tvorby českého ženského filmového a literárního dokumentu“ od Barbory Baronové. Zběžné prolistování odborně pojatého textu mne přesvědčilo, že ženská beletrie je stále živá. Na můj vkus dokonce až moc! Věru, když se našinec stane menšinou, nemyslí na obranu a obrození, ale na korektnost, která jej dovedla tam, kde je.
Hojné čtenářské zážitky v roce 2020 přeje Libor Kalina

PODVEČERNÍ ZIMNÍ JÍZDA VLAKEM

Josef Kainar
(úryvek)

Jen zima
Dech a dříví krásť
Bude nás štípat Na polínka Potichá
S tím sněhem Srnám po břicha
Andělům v žule
Na perutě
Naměří bílou bohatě
A krutě

3 otázky pro Lenku Žaliovou

Při přípravě edukačních programů v Památníku písemnictví na Moravě dáváte přednost zejména klasickým pohádkám. To má jistě nějaký důvod?

Klasické pohádkové příběhy žáci mladšího školního věku, a o to více „předškoláci“, doslova milují. Vždyť jimi žijí, ať je poslouchají nebo nad nimi sami objevují své první literární hrdiny. Všechny děti bez rozdílu, i ty nejživější mají rády, když dobro zvítězí nad zlem a příběh má šťastný konec. A ctít dobro, hledat pravdu, to je výchovný cíl všech klasických pohádek i našich programů.

Bádání, putování, poznávání s Kašpárkem, programy pro formální i neformální kolektivy dětí dostávají v Památníku řadu podob, nicméně spojuje je stejný hrdina. Proč právě Kašpárek?

Není na to rozhodně sám, loňská výstava *Kašpárkův svět pohádek* představila řadu jeho blízkých příbuzných: Škrholu, Pierota, Harlekýna, Klauna nebo Šaška. Ale zpět ke Kašpárkovi. Děti přicházejí do neznámého prostředí, v našem případě do tajemného kláštera a je velkým plus, že zde na ně čeká právě Kašpárek, tedy postava vstřícná a vůbec ne neznámá.

Znají dnešní děti Kašpárka?

Méně ty, které se dívají pouze na televizi. Ale vědí, že je to kladný hrdina, a jsou zvědavé na jeho nové příběhy. Proto jsem napsala deset původních pohádek, které tvoří základ stejnojmenného edukačního programu *Putování s Kašpárkem*. Hledáme nyní cestu, jak by mohla vzniknout ze současné pracovní verze klasická knížka s většími písmenky pro nejmladší čtenáře.

Lenka Žaliová, absolventka střední pedagogické školy, působí v Památníku písemnictví na Moravě jako lektorka muzejně edukačních programů pro školní a předškolní kolektivy.

Flodrové Jurkovič napodruhé

S nevelkým odstupem se do řady publikací, které dosud věnovala historička Milena Flodrová svému koníčku a oboru, totiž dějinám Brna a jeho okolí, vrací její práce zabývající se místním živým odkazem architekta Dušana Samuela Jurkoviče. Na počátku minulého století tvůrce originálního secesního stylu úzce spolupracoval s tehdejší Ženskou vzdělávací jednotou Vesna. Mimochoodem její stejnojmenná následnická organizace pečuje v Brně také o soubor originálního nábytku, který Jurkovič navrhnul pro její dívčí penzionát. Spolu s autorkou se tak opět mohou čtenáři nad stránkami dru-

hého a doplněného vydání vypravit na pomyslnou procházku jihomoravskou metropolí a podrobně se přitom seznámit se specifickými stavbami a charakteristickými interiéry, inspirovanými lidovým řemeslem a tradičním slovenským řezbářstvím. Nedílnou součástí knihy je také kapitola věnovaná historii i současnosti Vesny, především pak osobnostem, které s ní spolupracovaly. Text doprovází obrazová příloha, nově doplněná o Jurkovičův rodokmen. Zaujme zejména fundovaná a obsažná legenda k tomuto rodokmenu, plná zajímavostí o jeho předcích, současnicích i následných generacích až do přítomného času. (ctrl)

I cesta může být cíl

Inspirativních pokusů, jak odvést děti od displejů mobilů a obrazovek počítačů k psaným příběhům, není nikdy dost. Mezi nadějně se rozhodně řadí cvičebnice *Hravé psaní* s podtitulem *200 cvičení, která nastartují vaše autorské schopnosti*. Nahlédnout do dílny a řemesla spisovatele není slepou uličkou. Zvláště je-li způsob, jakým je cvičebnice pojata, blízký teenagerskému věku. A ten dnes startuje, ač se to může zdát absurdní, už ve druhé či třetí třídě základní školy. Hravý psavec zde dostává do rukou desítky tipů, podle nichž může vytvářet postavy, zkusí si klasické hry se slovy evokující nápady na básně, povídky nebo články. Co může být cennější, než v sobě objevit příštího autora? Příkaz zní: piš, tvoř, čmárej, sni! Bav se! Přizpůsob si proces psaní sobě na míru! Objevy, které při cvičeních uděláš, snadno využiješ při „opravdovém“ psaní ve škole. U každého zadání nechybí odstavček „O krok dál“. Některé úkoly se dají opakovat znovu a znovu, tvořivost podpoří také ilustrace. Ať už si autor užívá čirou radost ze psaní, nebo teprve začíná, pomohou mu tyto živé stránky vylepšit tvořivé dovednosti a překonat mnohou nesnáz či přímo blok. „Tvrdá práce obvykle nebývá takhle zábavná,“ míní jedna z recenzentek. A pokud se jí nechají inspirovat i učitelé, je jistá šance, že se sloh stane oblíbeným předmětem se skvělými výsledky. (ctrl)

Komenský jako investice?

Stále ještě nejvýznamnější filozofické dílo napsané v českém jazyce představuje *Labyrint světa a luthauz srdce* Jana Ámose Komenského pocházející z roku 1631. Nikoli náhodou setrvává v centru pozornosti i u dnešních vydavatelů. Zatím poslední edice je loňské exkluzivní vydání v nakladatelství Práh s jedinečnými kolážemi Miroslava Huptycha. Více než padesát dvoustránkových obrazů jejich autor již vystavoval také samostatně, například v dalekém Naarvenu. Vedle původního textu obsahuje toto velkoformátové vydání (290 x 700 mm, 286 stran) rovněž jeho převod do současné češtiny, o které se postaral Lukáš Makovička. Komu by se jako dobrá investice zdála tato alternativa nákladná, může sáhnout po druhé obdobně zdařilé adaptaci, nesoucí předložské vnočení. Komiksovou verzi připravili pro nakladatelství Edika Zdeněk Ležák a výtvarník Milan Víšek. Jejich práce ctí cennou alegoričnost objevného Komenského textu a vychází rovněž z původních ilustrací. Záměrem bylo přiblížit tento literární poklad a jeho poselství lidem, které by původní text (uvedený v závěru knihy) od četby spíše odradil. Výsledkem je zábavný komiks (72 stran, formát 279 x 370 mm) překypující detaily, jimiž se může zaujatý čtenář bavit dlouhé hodiny. (ctrl)

Poctivý herecký portrét

Novinář a divadelní publicista Luboš Mareček se chvályhodně ujal odkazu jedné z nejvýraznějších brněnských hereček minulého století. Ve své monografii s názvem *Příběh totálního herectví* přibližuje osobnost a zachycuje kompletní tvorbu a podoby herectví Vlasty Fialové (1928–1998). Vedle působení na prknech, která znamenají svět, byla taktéž špičkovou rozhlasovou a filmovou herečkou. Publikace postihuje její hereckou kariéru, obsahuje analýzy nejdůležitějších výkonů v dnes již legendárních inscenacích jako byly Kavkazský křídový kruh

(1961), Totální kuropění (1991), Matka Kuráž a její děti (1964), Komedie o umučení (1965), Play Strindberg (1969), Vytetovaná růže (1970) nebo Stromy umírají vstojí (1993). Fialová zůstala bezmála půlstoletí věrná jediné činoherní scéně dnešního Národního divadla Brno, což je v dnešní umělecké praxi jev nevídaný. Autor rekonstruuje také její osobní život, profesní proměny, způsob práce i samotné fungování největšího moravského divadla. Výsledkem je objektivní obraz o soustředěné, poctivé a opravdu mimořádné herecké práci jedinečné ženy, která absorbovala nejlepší odkaz meziválečného herectví, názvuky expresionismu, dokonale zvládala antiiluzivní herectví i moderní psychologický činoherní jevištní projev. (ctrl)

Kročení literárních múz

Od začátku ledna se pod vedením lektorů Muzea Brněnska konají putovní semináře tvůrčího psaní s tradičním označením Kročení literárních múz. Inspiraci k letošnímu soutěžnímu tématu Skryté paměti Moravy „Sítě“ mohou zájemci načerpat na některém z následujících míst:

Leden: **14. 1.** – Olomouc, Vlastivědné muzeum Olomouc; **15. 1.** – Třebíč, Městská knihovna v Třebíči, **20. 1.** – Jihlava, Městská knihovna Jihlava

Únor: **4. 2.** – Znojmo, Dům umění Jihomoravského muzea ve Znojmě; **6. 2.** – Brno, Vila Löw-Beer, **11. 2.** – Žďár nad Sázavou, Knihovna Matěje Josefa Sychry, **18. 2.** – Ostrava, Ostravské muzeum; **19. 2.** – Nový Jičín, Muzeum Novojičínska; **25. 2.** – Šumperk, Vlastivědné muzeum v Šumperku

V případě zájmu je možné uspořádat semináře přímo na základních či středních školách. Přihlásit se mohou jak jednotlivci, tak školní skupiny pod vedením pedagogů, a to nejpozději týden předem na emailu pamet@muzeumbrnenska.cz nebo telefonicky na čísle 544 544 282. Bližší informace o soutěži najdete na webové adrese www.muzeumbrnenska.cz a na Facebooku. (ap)

JIHOMORAVSKÝ KRAJ
vyhlašuje

14. ROČNÍK (2019/2020)
literární soutěže pro mládež
ve věku 11–19 let

Skrytá paměť Moravy

2019
2020

TÉMA:
Sítě

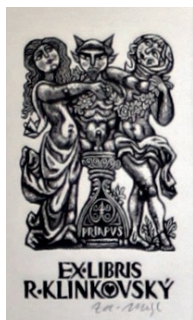
pamet@muzeumbrnenska.cz
Paměťník písemnictví na Moravě, Klášter 1, Rajhrad 664 61

www.jmk.cz
www.muzeumbrnenska.cz

jihomoravský kraj

Muzeum
Brněnska

Když kopie je více než kopíí

Jako je stále nejednotný zápis názvu samotného fenoménu exlibris (ex libris, ex-libris), podobně kolísá i jeho obsah. Prapůvodní značka vymezující vlastníka předmětné knihy se záhy stala samostatnou, v řadě ohledů vrcholnou výtvarnou disciplínou. Její obliba mezi specializovanými sběrateli dokonce téměř zastínila onu původní praktičnost, reprezentovanou dnes otiskem razítka veřejné knihovny uprostřed první stránky. Také rozvoj tiskových a množících technik v závěru minulého století udělal oboru exlibris velkou službu, hojně označovanou za „medvědí“.

Nakolik se jedná o zlé dopady technického pokroku, řeší nejen sběratelé, ale také kurátoři v muzeu. I relativní laik rozliší klasický tisk od kopie z počítačové tiskárny či kopírky. Otázka však zní jinak. Zejména proto, že některé výtvořky a kreace nedostanou klasickou podobu „ruční práce“ a následného malosériového tisku, neboť se rodí nikoli tužkou, tuší, barvami či rydlem, ale přímo prostřednictvím nul a jedniček kybernetického prostředí. Vyznavači grafických filigránů se pravděpodobně shodnou, že kopie je pouhou kopíí a nikoli plnohodnotným artefaktem. Ostatním nezbyvá, než přimnout fakt, že kopie je více než jen pouhý dokument. Jakkoli fandové exlibris preferují spíše termíny print a reprint. (lík)

Z výstavního plánu 2020

František Kožík 1909–1997 (18. 3. 2020 – 27. 9. 2020) Autor Největšího z Pierotů napsal více než sto knih plus dramata, písňové texty, pohádky...

Člověk na divadle světa – Lidský život v zrcadle barokní literatury (22. 4. 2020 – 1. 11. 2020) Z bohatství psaných a tištěných textů, které vznikaly na Moravě v průběhu 17. a 18. století.

F!Festival 2020 „Fotogenie – Za horizonty běžných světů“ (2. 10. 2020 – 15. 11. 2020)

Sedmý ročník prestižní přehlídky zastřešené Institutem výtvarné a reklamní fotografie.

Novátor Ladislav Novák (21. 10. 2020 – 7. 2. 2021) Nahlédnutí do výtvarných a literárních paralel osobitého třebečského autora.

Příběhy vánočního zvonku (11. 11. 2020 – 10. 1. 2021) František Kožík slavil Vánoce pohádkami a specifickými gratulacemi „vánočkami“.

Co rok 2020 dal (2. 12. 2020 – 17. 1. 2021) Představení přírůstků ve sbírkách Památníku, poděkování dárcům a spolupracovníkům.